

Gemeente Gemert-Bakel Uitkomsten controle en overige informatie 2014

Rapportage aan de gemeenteraad

4 juni 2015

Building a better
working world

De gemeenteraad van de
gemeente Gemert-Bakel
Postbus 10000
5420 DA GEMERT

Eindhoven, 4 juni 2015

9WGLAX/BS/ive/32028132

Uitkomsten controle en overige informatie 2014

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening van de gemeente Gemert-Bakel. Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- ▶ uitkomsten jaarrekeningcontrole;
- ▶ kwaliteit beheersorganisatie;
- ▶ onafhankelijkheid en controleproces.

Wij hebben de kernpunten van ons verslag opgenomen in het hoofdstuk *Kernpunten*.

Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over 2014. Bij de uitvoering van onze controle ondervinden wij de volledige medewerking en ondersteuning van de medewerkers van de gemeente Gemert-Bakel.

De mogelijkheid om een open en eerlijke dialoog met u als lid van de gemeenteraad te voeren, vormt een essentieel onderdeel van het controleproces, evenals van de algehele corporate governance. Wij waarderen deze mogelijkheid om de inzichten die uit onze controle voortkomen met u te kunnen delen.

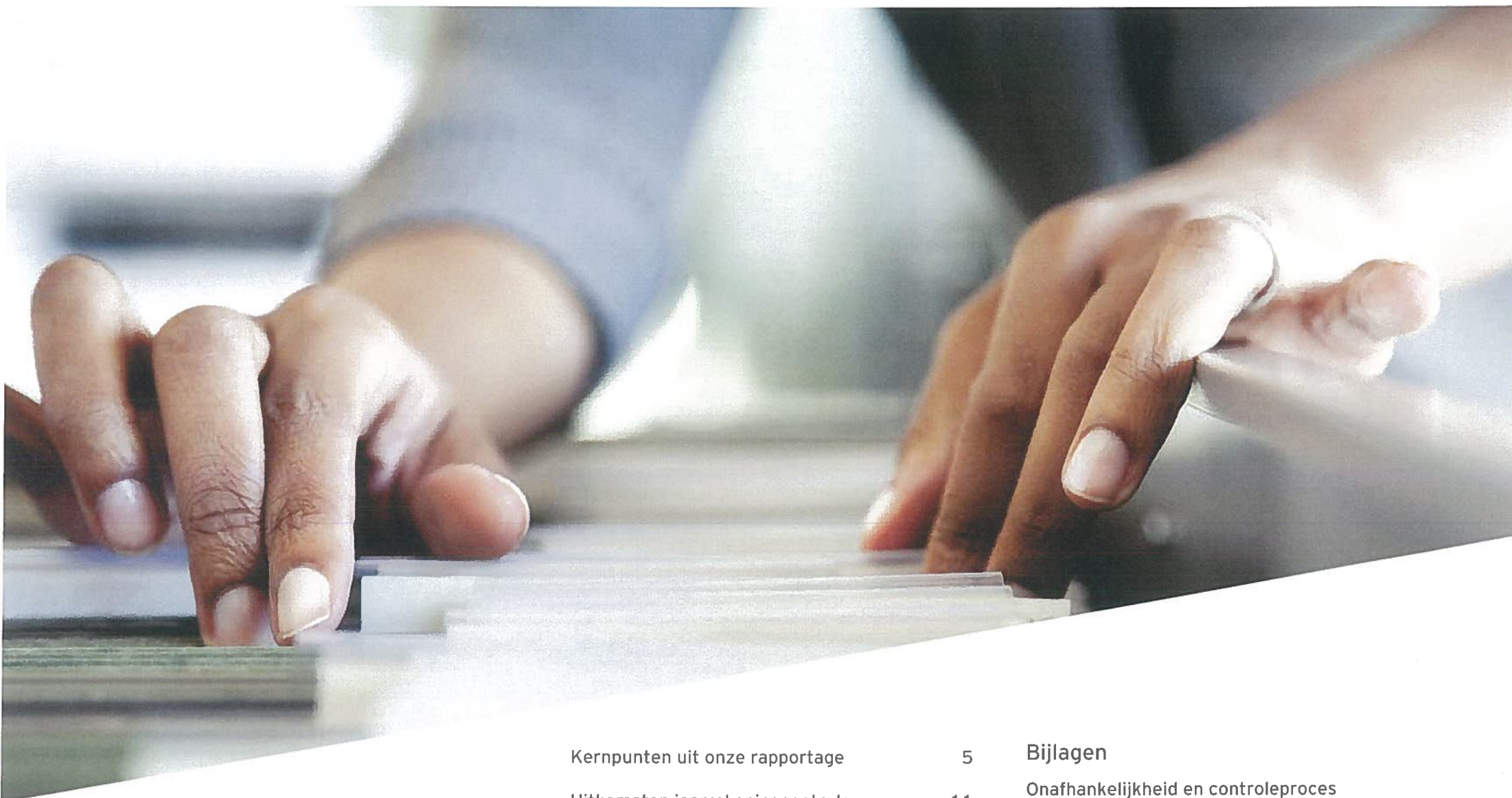
Het concept van dit verslag is besproken met de portefeuillehouder financiën, de secretaris en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Gemert-Bakel.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. N.A.J. Silverentand RA
Externe accountant

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage	5	Bijlagen
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	11	Onafhankelijkheid en controleproces
Kwaliteit beheersorganisatie	25	Overzicht controleverschillen
Rechtmatigheidsbeheer	30	SiSa-bijlage
		Totaal aantal pagina's in dit rapport: 42

Kernpunten

Kernpunten uit onze rapportage

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat		
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Conclusie van onze controle	Na afronding van de resterende werkzaamheden, zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken bij de jaarrekening 2014. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2014 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Gemert-Bakel. Uit hoofde van onze controle hebben wij een groot aantal controleverschillen geconstateerd, welke nagenoeg allemaal zijn gecorrigeerd. Er resteert één ongecorrigeerd controleverschil voor de jaarrekening 2014, welke de met u afgesproken rapporteringstolerantie overstijgt. Dit controleverschil ter hoogte van € 59.000 heeft betrekking op de verwerking van de boeterente aangaande de herfinanciering van de golfbaan en is in totaliteit niet materieel voor het beeld van de jaarrekening. Op pagina 24 van dit verslag lichten wij dit verschil toe.
	De jaarrekening is rechtmatig	Wij zijn na afronding van onze werkzaamheden voornemens bij de jaarrekening van de gemeente Gemert-Bakel een goedkeurende verklaring af te geven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2014 in overeenstemming zijn met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de gemeentelijke verordeningen.
	Toelichtende paragraaf	De gemeente Gemert-Bakel kent nog steeds een zeer fragiele financiële positie met een negatieve algemene reserve ter hoogte van € 9,0 miljoen (voor bestemming jaarrekeningresultaat 2014). De toelichtende paragraaf bij onze verklaring betreft een toelichting in onze controleverklaring, welke geen afbreuk doet aan ons oordeel. Deze paragraaf, welke wij voorgaande jaren ook opgenomen hebben, is bedoeld om de gebruiker van de jaarrekening te wijzen op deze financiële positie van de gemeente en de toelichting hierop in de jaarstukken zelf. Voor uw jaarstukken betreft dit de toelichting omtrent de financiële risico's en de koppeling tussen deze risico's en de ontoereikend aanwezige weerstandscapaciteit, welke zijn opgenomen op pagina 138 van de jaarstukken. In uw jaarverslag is hier ook verder op ingegaan in de paragraaf <i>Weerstandsvermogen en risicobeheersing</i> op pagina 72 tot en met 79.
	Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de <i>Nota verwachtingen accountantscontrole 2014</i> . Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Kernpunten uit onze rapportage

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Algemeen beeld	Financiële positie	De gemeente Gemert-Bakel kent nog steeds een zeer fragiele financiële positie. Het boekjaar 2014 is afgesloten met een gerealiseerd resultaat ter hoogte van € 1.262.000 positief. Tevens constateren wij dat de totale vermogenspositie van de gemeente toeneemt van € 1,4 miljoen negatief naar € 0,4 miljoen positief. Het blijft zorg uw weerstandscapaciteit verder te verbeteren om mogelijke risico's uit hoofde van het grondbedrijf en de rijksdecentralisaties in de toekomst toereikend op te kunnen gevangen. Wij begrijpen dat het college voornemens is om vanuit de bestemming van het resultaat 2014 het weerstandsvermogen verder op niveau te brengen. Wij achten dit vanuit onze rol als uw accountant een passend voorstel, gezien de financiële positie van de gemeente. De jaarrekeningcontrole 2014 is een intensief traject geweest, waarbij een groot aantal correcties ten aanzien van de conceptjaarrekening zijn doorgevoerd. Dit is met name gelegen in het feit dat uw financiële functie als gevolg van de pensionering en daarmee samenhangende wisseling van functionarissen aan kennis en capaciteit heeft ingeboet.
	Waardering grondexploitaties	Wij constateren regionaal dat de woningmarkt in 2014 de eerste, voorzichtige, tekenen van herstel laat zien. De markt voor afzet van bedrijfs- en kantoorkavels laat dit herstel nog niet zien. Het beeld binnen het grondbedrijf van de gemeente Gemert-Bakel is vergelijkbaar, al weet uw gemeente in vergelijking tot andere gemeenten nog wel bedrijfskavels te realiseren. De gerealiseerde grondverkoop 2014 blijven weliswaar achter bij de begroting over 2014, maar gedurende 2015 is hier alsnog een groot deel van gerealiseerd. De aantrekkende woningmarkt is ook in Gemert-Bakel binnen het grondbedrijf zichtbaar. Uw gemeente heeft, rekening houdend met de reeds getroffen verliesvoorzieningen, voor € 32,0 miljoen (2013: € 35,9 miljoen) aan grondexploitaties op haar balans geactiveerd, welke nog goedgemaakt dienen te worden door toekomstige verkopen. De waarde van deze voorraad is dan ook sterk afhankelijk van de verwachte toekomstige verkopen en de nog te maken kosten. Wij hebben tijdens onze controle vastgesteld dat deze schattingen en de daaruit voortvloeiende waardering op deskundige en consistente wijze zijn opgesteld. Wij benadrukken echter wel dat gezien de onzekerheden in de markt en de project specifieke risico's het noodzakelijk blijft om de grondexploitaties zeer nauwgezet te blijven volgen. Voor de gemeente Gemert-Bakel manifesteren deze risico's zich op een aantal projecten. Met name de projecten De Mortel Zuidrand, Wolfsveld II en Keizersberg kennen een hoger risicoprofiel. Vanaf pagina 18 gaan wij nader in op uw grondpositie.

Kernpunten uit onze rapportage

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Actuele
ontwikkelingen 2015

Decentralisaties

De decentralisaties in het sociaal domein zijn een feit. Sinds 1 januari 2015 is de gemeente Gemert-Bakel verantwoordelijk voor de uitvoering van de Jeugdwet, Participatiewet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015). Er is, vanuit de samenwerking binnen de Peelregio, een bijzonder grote inspanning geleverd door uw medewerkers om zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de inwerkingtreding van de nieuwe wetten. Het beleid is vastgesteld, contracten zijn afgesloten en de keukentafelgesprekken worden gevoerd. Hoewel de lasten en baten rondom de decentralisaties natuurlijk pas in 2015 worden verantwoord, zien wij het als een belangrijk onderdeel van onze natuurlijke adviesfunctie om vroegtijdig met uw gemeente in gesprek te zijn over de decentralisaties. Wij hebben in de managementletter 2014 uw college reeds geïnformeerd over onze bevindingen hieromtrent. In dit verslag van bevindingen geven wij u een korte update ten aanzien van enkele significante onderdelen met betrekking tot interne beheersing, financiële rechtmatigheid en getrouwe verslaggeving.

Wij vragen daarbij met name uw aandacht om op korte termijn te komen met een goed intern controleplan aangaande de decentralisaties, waarin wetgeving en contractafspraken zijn vertaald in risico's en de daaraan gekoppelde beheersmaatregelen. Tevens adviseren wij de gemeente tijdig met de uitvoering van de controlewerkzaamheden te starten zodat tijdig bijgestuurd kan worden.

Kortom ten aanzien van de processen zijn nog belangrijke stappen te nemen om de financiële rechtmatigheid te borgen. Wij stellen de gemeente dan ook voor om in een vroegtijdig stadium (voor de zomer 2015) opzet, bestaan en werking van de interne beheersing te toetsen, zodat tijdig in beeld is waar de eventuele knelpunten zich voordoen en dat zo mogelijk adequate maatregelen kunnen worden getroffen om deze knelpunten op te lossen.

Kernpunten uit onze rapportage

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat		
Actuele ontwikkelingen 2015	Invoering Vpb-plicht	Voor overheidsondernemingen ontstaat op 1 januari 2016 op basis van het aanhangig wetsvoorstel “Wet Vpb-plicht overheidsondernemingen” belastingplicht voor de vennootschapsbelasting (Vpb). De nieuwe regeling op hoofdlijnen Gemeenten en hun Gemeenschappelijke Regelingen met rechtspersoonlijkheid worden belastingplichtig, voor zover zij een fiscale onderneming drijven. Hetzelfde geldt voor door gemeenten beheerste stichtingen en verenigingen. Veel kapitaaldeelnemingen, waaronder bv's, nv's en coöperaties, worden zelfs belastingplichtig voor al hun activiteiten. De regeling kent een aantal algemene en specifieke vrijstellingen op basis waarvan de Vpb-plicht mogelijk (deels) beperkt kan worden.
		Gevolgen Ondernemingsactiviteiten van gemeenten zullen door de nieuwe regeling met Vpb belast worden vanaf 1 januari 2016. Te denken valt voor de gemeente Gemert-Bakel bijvoorbeeld aan grondexploitatie, verhuur van vastgoed en het uitlenen van personeel. Over de jaarlijkse (fiscale) winst is Vpb verschuldigd tegen een tarief van 25%, met een tariefsopstap van 20% over de eerste € 200.000. Met deze belastinglast zal jaarlijks rekening moeten worden gehouden in de begroting en jaarrekening. Ook zal uiteraard jaarlijks aangifte Vpb moeten worden gedaan. Bij het ontstaan van Vpb-plicht per 1 januari 2016 zal een fiscale openingsbalans moeten worden opgesteld. De samenstelling van deze openingsbalans is essentieel voor de Vpb-positie in toekomstige jaren en verdient dan ook serieuze aandacht. De activa en passiva die toerekenbaar zijn aan de belaste activiteiten komen als hoofdregel voor de waarde in het economische verkeer op de fiscale openingsbalans. Deze waarde komt doorgaans niet overeen met de waarde in de jaarrekening. Daarom zal een gedegen proces moeten worden ingericht om ieder jaar van de jaarrekening tot een juiste aangifte vennootschapsbelasting te komen.

Kernpunten uit onze rapportage

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Actuele
ontwikkelingen 2015

Invoering Vpb-plicht

Stand van zaken

De gemeente Gemert-Bakel onderkent de ontwikkelingen ten aanzien van de invoering van de Vpb-plicht en pakt dit in de samenwerking met de gemeente Laarbeek op. Hier is recent gestart met de eerste cursussen op basis waarvan in samenwerking met een externe adviseur een eerste inventarisatie is uitgevoerd in de vorm van kwalitatieve analyse, waarbij de activiteiten in beeld zijn gebracht die zouden kunnen leiden tot Vpb-plicht. Op korte termijn dient dit uitgebreid te worden met de kwantitatieve analyse. In deze fase worden baten en lasten toegerekend aan de activiteiten op basis waarvan een inschatting kan worden gemaakt van het risico van Vpb-plicht. Daarnaast dienen in deze fase activa en passiva te worden toegerekend aan de belaste/ vrijgestelde activiteiten en wordt er een fiscale openingsbalans opgesteld. Op basis van de kwantitatieve analyse kan een inschatting worden gemaakt van de financiële impact voor het jaar 2016, zodat in de begroting 2016 en de Iv3 2016 de verwachte Vpb-last kan worden meegenomen.

Wij adviseren als onderdeel van de planning de nieuwe fiscale regels en de daarmee samenhangende verantwoordelijkheden te integreren in de interne processen en administratie. Wij constateren dat de organisatie de ontwikkeling in beeld heeft. We adviseren de organisatie de voortgang van bovenstaande stappen nauwgezet te volgen.

Uitkomsten
jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2014

Voordelig resultaat nader besproken

Het gerealiseerde resultaat (na mutaties in de reserves) over het jaar 2014 bedraagt € 1.262.000 voordelig ten opzichte van een begroot saldo van € 230.000 voordelig. De jaarrekening 2013 sloot met een positief saldo van € 300.000.

Het resultaat over 2014 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2014	Afwijking
	€	€	€
Totale lasten	62.869	60.154	2.715
Totale baten	64.398	63.326	(1.072)
Gerealiseerde totaal van saldo van baten en lasten	1.529	3.172	1.643
Mutaties in reserve	(1.299)	(1.910)	(611)
Gerealiseerde resultaat	230	1.262	1.032

Uw begrotingsbeheer

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van begroting zijn toegelicht in de inleiding op de jaarstukken en de toelichting op de programmarekening. De jaarrekening laat zowel op het niveau van de lasten als op het niveau van baten een afwijking zien ten opzichte van de gewijzigde begroting.

De afwijkingen zijn zeer divers en veelal gelegen in incidentele afwijkingen die uit het afsluitproces van de jaarrekening en de controle daarop voortvloeien. Wij adviseren u ook tussentijds werkzaamheden, zoals de analyse van voorzieningen, uit te voeren zodat afwijkingen in een eerder stadium voorzien kunnen worden.

Kwaliteit van het resultaat

Het gerealiseerde resultaat bedraagt € 1.262.000 positief, het gerealiseerde totaal van baten en lasten (resultaat voor bestemming) bedraagt € 3.172.000 voordelig. Dit ten opzichte van een begroot overschot van € 230.000 en een begroot gerealiseerd totaal van baten en lasten van € 1.529.000. Onderstaand benoemen wij de belangrijkste afwijkingen tussen het begrote en werkelijke gerealiseerde resultaat, die hebben geleid tot dit voordeel:

- ▶ voordeel als gevolg van winstuitkering van Atlant (€ 306.000);
- ▶ voordeel vanuit het saldo van loonkosten als gevolg van het beperkt invullen van vacatures (€ 260.000);
- ▶ voordeel vrijval risicovoorziening golfbaan (€ 600.000);
- ▶ hogere algemene uitkering (€ 539.000);
- ▶ nadeel op toeristenbelasting (€ 355.000);
- ▶ nadeel op samenwerkingsverbanden als gevolg van hogere doorbelasting uit Werkplein Helmond (€ 370.000);
- ▶ voordelen uit grondverkoop buiten het grondbedrijf (€ 460.000);
- ▶ voordeel vanwege gedeeltelijke vrijval voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen (€ 496.000).

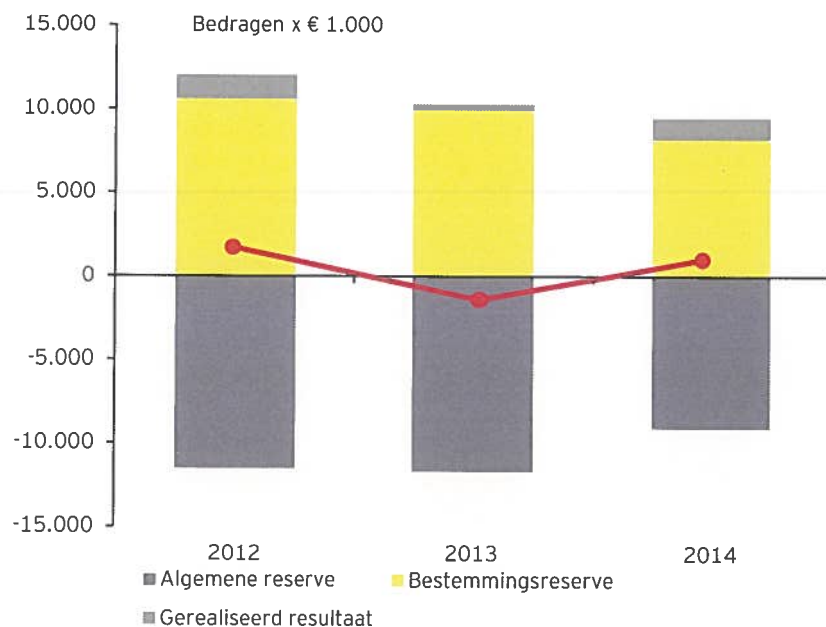
Wij merken op dat nadere details over bovenstaande afwijkingen zijn toegelicht in het jaarverslag vanaf pagina 3.

Onze analyse van de financiële positie

Eigen vermogen neemt toe

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat 2014, bedraagt per jaareinde 2014 volgens de jaarrekening € 0,4 miljoen positief.

Onderstaande grafiek laat enerzijds de samenstelling van het vermogen zien en geeft daarnaast (rode lijn) de ontwikkeling op totaalniveau vanaf 2012 weer.

Van de totale reserves (exclusief resultaat 2014) ter hoogte van € 0,8 miljoen negatief is € 9,0 miljoen (2013: € 11,7 miljoen) opgenomen als negatieve algemene reserve. Dit betreft de positie voor uw voorgenomen resultaatbestemming van het gerealiseerde resultaat 2014.

Per saldo is uw vermogenspositie gedurende 2014 met € 1,8 miljoen toegenomen van € 1,4 miljoen negatief naar € 0,4 miljoen positief.

Per saldo is € 1,9 miljoen toegevoegd aan de reserves. Deze totale toevoeging (ten laste van het resultaat) vormt samen met het gerealiseerde saldo van baten en lasten (€ 3,2 miljoen voordelig) het gerealiseerd resultaat van € 1,3 miljoen voordelig.

Uw vermogen neemt dus toe met € 3,1 miljoen vanuit het jaarrekeningresultaat (voor mutaties reserves). Daarnaast is als gevolg van de wijziging in de verslaggevingsregels (€ 1,3 miljoen) de reserve afval geherrubriceerd naar de post voorzieningen.

Uw algemene reserve bedraagt per jaareinde 2014 € 9,0 miljoen negatief. U heeft met de toezichthouder afgesproken het tekort uit 2012 van € 11 miljoen in tien jaar aan te zuiveren. U houdt derhalve rekening met een jaarlijkse dotatie aan de algemene reserve van € 1,1 miljoen. Rekening houdend met de dotaties zou deze algemene reserve eind 2014 € 8,8 miljoen dienen te bedragen. De gemeente ligt als gevolg van de resultaatbijstellingen in het grondbedrijf achter op dit schema. Wij adviseren u daar waar mogelijk begrotingsoverschotten te gebruiken om uw vermogenspositie aan te zuiveren. Door middel van het bestemmen van het jaarrekeningresultaat 2014 wordt hier ook invulling aan gegeven.

Solvabiliteit

De totale vermogenspositie wordt onder andere tot uitdrukking gebracht door middel van het solvabiliteitspercentage. Dit percentage wordt bepaald door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Het huidige solvabiliteitspercentage voor uw gemeente bedraagt 0,2% (2013: -0,8%). Volgens het CBS bedroeg het landelijke gemiddelde over 2013 34%. Uw solvabiliteit ligt beduidend lager, het blijft derhalve zorg om op korte termijn tot verder vermogensherstel te komen.

Onze analyse van de financiële positie

Financiering

De gemeente Gemert-Bakel is deels gefinancierd met langlopend vreemd vermogen. Deze schulden bedragen per jaareinde 2014 € 146,5 miljoen ten opzichte van € 155,7 miljoen per jaareinde 2013. In 2014 heeft u één langlopende lening afgesloten met een totale waarde van € 8,65 miljoen. Deze lening kent een looptijd van vijf jaar tegen een rente van 0,8%. Deze lening is aangetrokken ter herfinanciering van de financieringspositie van de golfbaan. Tevens heeft u per jaareinde 2014 een kortlopende kasgeldlening ter hoogte van € 8 miljoen opgenomen. Voor een nadere beschouwing ten aanzien van uw financieringspositie verwijzen wij u naar de paragraaf *Financiering* in de jaarstukken 2014.

Vanaf 2014 dient in de toelichting op de balans ten aanzien van schatkistbankieren het volgende vermeld te worden:

- ▶ Het drempelbedrag voor het begrotingsjaar waarover verantwoording afgelegd wordt.
- ▶ Voor ieder kwartaal van het jaar dient het bedrag aan middelen toegelicht te worden dat “buiten de schatkist” is gehouden.

Wij hebben vastgesteld dat bovenstaande adequaat is toegelicht in de jaarrekening.

Overschrijding kasgeldlimiet

Zoals blijkt uit de paragraaf *Financiering* heeft u geheel 2014 het kasgeldlimiet overschreden. Indien het kasgeldlimiet wordt overschreden is er sprake van een formele onrechtmatigheid. Naar aanleiding van overschrijdingen diende u in het laatste kwartaal van 2014 een plan van aanpak op te stellen om in de toekomst wel te voldoen aan de kasgeldlimiet. Een dergelijk plan is echter niet ingediend. Indien blijvend de kasgeldlimiet wordt overschreden (drie opeenvolgende kwartalen) is er sprake van een formele onrechtmatigheid. Tevens heeft u niet voldaan aan de wettelijke eis een herstelplan in te dienen bij de toezichthouder.

Als uw accountant dienen wij hiervan melding te maken in ons verslag, wat wij hierbij hebben gedaan. Formeel in de zin van het feit dat er geen financiële consequenties aan verbonden zijn.

Risicobeheersing

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf *Weerstandsvermogen en risicobeheersing* opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2014 is gevoerd. Ten aanzien van deze paragraaf constateren wij dat u in lijn met voorgaande jaren niet over weerstandscapaciteit beschikt daar de algemene reserves negatief zijn. Dit betekent dat de gemeente niet in staat is om financiële tegenvallers op te vangen binnen haar vermogen en dat een financiële tegenvaller direct impact heeft op haar meerjarenbegroting.

De belangrijkste risico's, welke onderkend worden betreffen:

- ▶ risico's uit hoofde van de grondexploitaties ter hoogte van € 2,7 miljoen (2013: € 2,8 miljoen);
- ▶ risico's uit hoofde van aanvullende dotatie voorziening wethouderspensioenen als gevolg van de huidige boekhoudsystematiek van € 0,6 miljoen (2013: € 0,6 miljoen);
- ▶ risico's uit hoofde van de decentralisaties ter hoogte van € 0,5 miljoen (2013: € 0,5 miljoen);
- ▶ risico's uit hoofde van een bijstelling van de algemene uitkering door het rijk € 0,4 miljoen (2013: € 0,3 miljoen);
- ▶ risico's uit hoofde van de open-einde-regelingen (zoals de WWB) ter hoogte van € 0,2 miljoen (2013: € 0,1 miljoen).

In totaliteit zijn de risico's berekend op € 8,0 miljoen ten opzichte van € 10 miljoen over 2013. De daling is enerzijds veroorzaakt vanwege het wegvallen van planschadeclaims als gevolg van de plattelandsontwikkeling, anderzijds door het terugbrengen van het structurele risico op het niet realiseren van bezuinigingen.

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Onderstaand gaan wij nader in op de in de jaarrekening 2014 doorgevoerde wijzigingen en bijzondere posten.

Stelselwijziging Notitie riolering

In november 2014 heeft de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) een notitie uitgebracht ten aanzien van de classificatie van de reserves aangaande riolering en afvalstoffenheffing. Vanwege recente jurisprudentie heeft de commissie gesteld dat resultaten uit hoofde van de riolering en afvalstoffen enkel op een reserve afgewikkeld kunnen worden indien dit efficiencyvoordelen betreffen. In andere gevallen, zoals resultaten vanuit tariefegalisatie en vertraging in investeringen/onderhoud, moeten uiteindelijk ten gunste komen van de riolerings/afvalstoffentaken en zijn tot die tijd middelen van de burger. Deze middelen dienen volgens de wetgever in de jaarrekening als voorziening gepresenteerd te worden. We hebben tijdens onze controle in nauw overleg met uw specialisten vastgesteld dat de middelen niet overwegend uit efficiencyvoordelen voortvloeien en derhalve als voorziening gepresenteerd dienen te worden. We hebben vastgesteld dat de gemeente Gemert-Bakel deze stelselwijziging conform de instructie van de wetgever juist in de jaarrekening heeft verwerkt. De reserve afvalstoffen ter hoogte van € 1,3 miljoen is overgeheveld naar een gelijknamige voorziening. De gemeente kent geen reserve aangaande de riolering. Hier is een stelselwijziging dan ook niet van toepassing.

Onze analyse van uw belangrijkste schattingen

Schattingsprocessen binnen de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de raad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wel hebben wij een beschouwing ten aanzien van de belangrijkste schattingen opgenomen. Daarbij merken wij op dat de gesignaleerde sensitiviteit met name door externe omstandigheden wordt veroorzaakt en daarmee slechts in beperkte mate beïnvloedbaar is.

Sensitiviteit schattingen hoog, door onzekere (externe) omstandigheden

Sensitiviteit schattingen is gemiddeld

Sensitiviteit schattingen ligt laag

Belangrijke schattingen	Beoordeling 2014	Beoordeling 2013	Toelichting
Waardering grond en gebouwen inclusief afschrijvingen			De schatting betreft het inschatten van de levensduur wat de basis vormt voor de afschrijvingen. Hier is in 2014 een aanpassing in de verwachte levensduur ten aanzien van de activa aangaande de golfbaan doorgevoerd. De gemeente heeft een beperkte vastgoedportefeuille en kent daarnaast immateriële vaste activa (Ruimte voor Ruimte-titels). Ten aanzien van deze activa heeft in het verleden een afwaardering naar lagere marktwaarde plaatsgevonden. De waardering is afgelopen jaar getoetst en daar waar nodig bijgesteld.
Waardering van uw deelnemingen en langlopende vorderingen			Het risico op de deelnemingen is in zijn algemeenheid beperkt. De gemeente loopt een hoger risico op de uitgezette leningen, waarbij met name het risico op de lening aan de golfbaan Stippelberg en de Eendracht in het oog springen. In 2014 is ten aanzien van de financiering van de golfbaan naast de reeds bestaande lening een deel van de betalingsachterstand omgezet in een langlopende vordering. Hier is vooralsnog nog geen voorziening voor mogelijke oninbaarheid voor getroffen. Op pagina 24 gaan wij verder op dit risico in.

Onze analyse van uw belangrijkste schattingen

Belangrijke schattingen	Beoordeling 2014	Beoordeling 2013	Toelichting
Waardering van de bouwgrondexploitaties en de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)			De gemeente Gemert-Bakel heeft in het boekjaar 2012 een forse neerwaartse bijstelling van de verwachtingen binnen het grondbedrijf doorgevoerd. Dit neemt niet weg dat de schattingen ten aanzien van de waardering nog steeds onzekerheden bevatten. We wijzen hier met name op de projecten Nazareth, Mortel Zuidrand, Wolfsveld II en Keizersberg. Op pagina 18 e.v. gaan wij nader in op de risico's binnen uw grondbedrijf.
Waardering van de debiteuren			Binnen de debiteuren spelen geen specifieke zaken. De voorziening is conform voorgaande jaren bepaald aan de hand van ervaringspercentages. Uit onze controle is hier een aanvullende correctie uit voort gevloeid.
Beoordeling toereikendheid van uw voorzieningen			De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn op basis van deugdelijke grondslagen gevormd. Specifiek speelt hier een risico ten aanzien van de toereikendheid van de voorziening opbouw pensioenrechten wethouders. Daarnaast zijn enkele voorzieningen voor groot onderhoud afgelopen jaar vrijgevallen als gevolg van de actualisatie van plannen. Wij verwijzen hiervoor ook naar pagina 22 van dit verslag.
Beoordeling van de risico's ten aanzien van de niet uit de balans blijvende verplichtingen			Er spelen geen specifieke bijzonderheden. Naast garantstelling op leningen van de woningbouwvereniging wordt ook garant gestaan voor leningen van enkele stichtingen en zorggroepen.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Inleiding

Deze paragraaf geeft een uiteenzetting van de werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van de belangrijke aandachtsgebieden in de controle die nog niet eerder in dit verslag zijn toegelicht.

Waardering grondexploitaties

De waardering van de grondexploitaties was een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid voortkomend uit de huidige economische situatie. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering op haar effectieve werking getest. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Wij brengen nadrukkelijk bij u onder de aandacht dat wij de grondexploitaties hebben beoordeeld op basis van de huidige bekende situatie en economische ontwikkelingen. De vastgoedmarkt is momenteel een markt met veel onzekerheden. De uitkomsten van onze beoordeling moeten ook in dat licht gezien worden.

Voor het stagneren van gronduitgifte en verkoop van kavels van grondexploitaties met een nu al verwacht negatief eindresultaat leidt direct tot grotere en substantiële verliezen en tekorten en daarmee een groter beroep op de algemene reserve. Met de opbouw van een buffer (reservepositie) voor het opvangen van toekomstige tegenvallers moet met dit effect rekening gehouden worden.

In het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente Gemert-Bakel hebben wij de grondexploitaties gecontroleerd. De post voorraad van de gemeente Gemert-Bakel is als volgt te specificeren.

Bedragen x € 1.000	31 december 2014	31 december 2013
Overige grond en hulpstoffen	2.022	2.006
Niet in exploitatie genomen gronden (NIEG)	3.128	5.835
In exploitatie genomen gronden (IEG)	39.754	39.388
Voorziening verliesgevende complexen	(12.863)	(11.325)
Totaal	32.041	35.904

Zoals uit het voorgaand overzicht blijkt zijn de grondexploitaties nader onder te verdelen naar overige grond en hulpstoffen, nog niet in exploitatie genomen bouwgronden en het zogenaamde onderhanden werk.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Deze onderverdeling is afhankelijk van de formele status van de grondexploitatie:

- ▶ De gronden waar de raad geen stellig voornemen heeft deze te ontwikkelen, dienen geclassificeerd te worden als overige grond en hulpstoffen.
- ▶ Er is sprake van onderhanden werk op het moment dat er een vastgesteld exploitatieplan aanwezig is, waarbij de bestemming van de gronden definitief is vastgelegd.
- ▶ Als er nog geen vastgesteld exploitatieplan is, maar de raad heeft wel het stellige voornemen de gronden op afzienbare termijn te ontwikkelen, dan dienen de betreffende gronden te worden gepresenteerd als bouwgronden die nog niet in exploitatie zijn genomen. Hierbij is er dus nog geen zekerheid over de wijze waarop de bouwgrond in eigendom van de gemeente geëxploiteerd gaat worden.

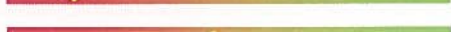
Hiernaast vindt u een visuele risicobeoordeling van de belangrijkste grondexploitatieprojecten van de gemeente Gemert-Bakel. Dit betreffen zowel in exploitatie genomen projecten als nog in exploitatie te nemen projecten. Daarbij merken wij op dat gezien de hoeveelheid projecten we de risicovollere projecten en projecten met een bruto boekwaarde > € 2,1 miljoen hebben opgenomen.

Toelichting risicoprofiel grondexploitatie

1. De verkopen ten aanzien van deze projecten zijn in de jaarlijkse realisatie beperkt tot een aantal kavels, gezien het specifieke karakter van de projecten. Eventuele vertraging van de verwachte afzet leidt echter gezien de negatieve eindwaarde wel tot een aanvullend renteverlies. Enkele projecten kennen als gevolg van de ontwikkelingen in 2014 en 2015 wel een lager risicoprofiel. Op pagina 20 van dit verslag gaan wij nader op deze projecten in.
2. De afzet van bedrijventerrein op het project Wolfsveld II staat gezien de economische crisis onder druk, echter het positieve eindresultaat van het project laat een nog verdere vertraging van de realisatie toe. Het risicoprofiel neemt gezien de wegblijvende vraag naar industriekavels toe.
3. Het project Doonheide Molenbroekse Loop loopt voor op planning, de risico's zijn daarin lager dan andere projecten.
4. De boekwaarde van het project Handel MFA is reeds voor een groot gedeelte afgedekt door een verliesvoorziening.

Grondexploitatiewaardering	Ons oordeel over het risicoprofiel van de grondexploitatie			
	Hoog	Midden	Laag	Toelichting

Gemeentelijke projecten

Mortel Zuidrand		1
Keizersberg		1
Handel Kalkhoven		1
Nazareth		1
Wolfsveld II		2
Doonheide Molenbroekse Loop		3
Mortel Westrand		1
Handel MFA		4

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

In exploitatie genomen projecten

De boekwaarde van de in exploitatie genomen projecten zijn op hoofdlijnen als volgt te specificeren.

Bedragen x € 1.000	31 december 2014	31 december 2013
Wolfsveld II	7.526	7.504
Gemert Doonheide	1.085	2.194
Nazareth	3.654	3.425
Bloemerdd	2.034	NIEGG
Mortel Zuidrand	4.856	4.669
Keizersberg	4.652	4.475
Handel MFA	2.799	2.522
Handel Kalkhoven	2.122	2.259
Mortel Westrand	2.307	2.237
Overige IEG	8.719	10.103
Voorziening verliesgevende complexen	(12.863)	(10.773)
Totaal	26.891	28.615

Bij de controle van de balansposten inzake de lopende grondexploitaties is de cruciale vraag: worden de geactiveerde kosten in de toekomst terugverdiend?

Waardering vindt hierbij in beginsel plaats tegen de kostprijs. Indien echter blijkt dat een aankoop of projectontwikkeling verliesgevend is, dient een afwaardering voor het tekort te worden genomen. Bij de beoordeling van de waardering van de bouwgrondexploitaties vormen de herziene exploitatieopzetten een essentieel toetsingsinstrument. Hierna volgt een beschrijving van de uitgangspunten en de ontwikkelingen en prospectie van de risicovolste complexen.

Grondpositie Gemert

Met betrekking tot de grondposities in de kern Gemert vallen met name de hoge boekwaarde van het project Wolfsveld II, Nazareth en Doonheide op. Het complex Wolfsveld II heeft een positief verwacht resultaat van € 2,5 miljoen (2013: € 2,6 miljoen). Daarmee kunnen de afzetrisico's binnen dit project nog worden opgevangen. Wij constateren landelijk echter wel dat de vraag naar industrieterreinen afneemt. In regionaal onderzoek is ook gebleken dat het aanbod in de regio groter is dan de verwachte vraag. Ten aanzien van woningbouwlocatie Doonheide/Molenbroekse Loop, wordt verwacht dat de boekwaarde ter hoogte van € 1,1 miljoen de komende jaren wordt terugverdiend. De verwachting is dat dit project sluit met een resultaat van € 1,8 miljoen (2013: € 1,6 miljoen), de winst toename wordt veroorzaakt doordat verkopen sneller worden gerealiseerd dan gepland. Ook voor De Bloemerdd geldt dat een groot deel van de verkopen komend jaar al gerealiseerd kunnen worden. Een risicovoller project is Nazareth. Het project Nazareth heeft afgelopen jaar nader vorm gekregen. Op dit moment zijn de besprekingen met de projectontwikkelaar in een afrondende fase, gezien deze nieuwe ontwikkelingen is tijdens de controle de verliesvoorziening aangepast. De meest waarschijnlijke uitkomst van de onderhandelingen is meegenomen in de waardering van dit complex. Op de huidige boekwaarde is een verliesvoorziening getroffen ter hoogte van € 1,7 miljoen (2013: € 0,9 miljoen). Verdere vertraging van dit project leidt tot een hogere voorziening.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Overige kernen

Voor wat betreft de projecten in de overige dorpen binnen de gemeente Gemert-Bakel zijn de risico's met name gelegen in de afzet. Zo kent het project Mortel Zuidrand een boekwaarde van € 4,9 miljoen, waarvan € 2,1 miljoen is voorzien (2013: € 2,0 miljoen). Voor dit project zijn in de afgelopen jaren geen verkopen gerealiseerd en mede is daarop de planning wederom bijgesteld. Desondanks ziet het college kansen voor de realisatie van ruime kavels binnen dit project. Verdere vertraging leidt tot een extra rentelast van € 0,4 miljoen per jaar. Ten aanzien van Mortel Westrand zijn de verwachte verkopen verder in de tijd gefaseerd, het complex kent een beperkte voorziening van € 27.000. Verdere vertraging leidt op dit project ook tot extra rentelasten.

Voor de exploitatie Elsendorp Keizersberg (boekwaarde € 4,7 miljoen) is de verwachting dat hier vanaf 2016 eventueel woon-werkkavels gerealiseerd kunnen worden. De feitelijke realisatie van de verkopen is ook voor dit complex cruciaal. Voor dit complex is een voorziening getroffen ter hoogte van € 2,1 miljoen, welke naar aanleiding van onze controle naar boven is bijgesteld. Eventuele vertraging leidt tot ophoging van de voorziening.

In het dorp Handel heeft u de exploitaties Handel MFA en Kalkhoven, voor beide exploitaties is afgelopen jaar nauw samengewerkt met de bewoners van Handel, waarbij de verkopen in 2014 en 2015 verder van de grond komen. Op dit moment bedraagt de boekwaarde van deze exploitatie € 2,1 miljoen en is het verwachte resultaat € 1,9 miljoen negatief (2013 € 1,8 miljoen negatief), waarvoor een voorziening is getroffen. Ten aanzien van het project Handel MFA is een groot deel van de boekwaarde (€ 2,8 miljoen) voorzien. Ondanks het feit dat de verwachte verkoop voor ligt op planning, leidt verdere vertraging van de afzet van deze gronden tot een directe verslechtering van het eindresultaat van dit project.

Niet in exploitatie genomen gronden

De boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden zijn als volgt te specificeren. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de exploitatie De Bloemerd inmiddels in exploitatie is genomen. Voor het complex De Fuik is al een aantal malen concrete interesse geweest, de geplande verkopen zijn echter blijven steken op financieringsvoorwaarden vanuit de kopende partij.

Bedragen x € 1.000	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
De Bloemerd (incl. voorziening)	Naar IEGG	1.956
De Fuik	1.844	1.771
Uitbreiding Rips	1.192	1.146
Overige	92	410
Totaal niet in exploitatie genomen bouwgronden	3.128	5.283

Voor de nog niet in exploitatie genomen gronden zijn nog geen vastgestelde plannen met de bijbehorende exploitatie aanwezig. Voor deze gronden is het derhalve van belang dat de gemeente in voldoende mate kan onderbouwen op welke wijze de geactiveerde kosten terugverdiend kunnen worden. Niet in exploitatie genomen bouwgronden dienen in overeenstemming met het BBV te worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs of de lagere marktwaarde. Uw gemeente heeft daarbij de evaluatie gemaakt of de m² prijs gehandhaafd kan worden. Wij kunnen ons voor de jaarrekening 2014 verenigen met dit standpunt.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Voorziening wethouderspensioenen (APPA)

De gemeente Gemert-Bakel heeft een voorziening voor de toekomstige verplichting ten aanzien van wethouderspensioenen opgenomen. De voorziening "opbouwen pensioenrechten wethouders" bedraagt in de jaarrekening 2014 € 1.560.000 (2013: € 1.501.000). Jaarlijks doteert de gemeente een vast bedrag aan deze voorziening, zodat op het moment van uitkering van de pensioenen de voorziening toereikend is.

In 2013 is door de commissie BBV door middel van een notitie een nadere invulling gegeven aan de verwerking van de verplichtingen ten aanzien van de arbeidskosten, waaronder de pensioenverplichting richting wethouders. In deze notitie is aangegeven dat gemeenten normaal gesproken een voorziening voor de pensioenverplichting dienen te vormen. De commissie laat echter nog steeds de mogelijkheid open om voor een deel van de pensioenlasten (jaarlijks gelijkblijvende lasten) een uitzondering te maken. Van deze mogelijkheid wenst de gemeente nog steeds gebruik te maken.

Wij merken op dat de gemeente door het hanteren van deze verwerkingsmethodiek een risico loopt op het moment van overlijden, waardeoverdracht of wettelijke wijzigingen. De daadwerkelijke volledige verplichting per 31 december 2014 op basis van actuariële berekeningen bedraagt € 2.926.000. Bij volledige verplichte afstorting zou dit tot een eenmalige last ter hoogte van € 1.366.000 kunnen leiden. Dit risico is benoemd in de paragraaf *Weerstandsvermogen en risicobeheersing*. Wij adviseren de gemeente Gemert-Bakel de vorming van een dergelijke voorziening mee te nemen in haar herstelplan en indien mogelijk op korte termijn daadwerkelijk te vormen.

Onderhoudsvoorzieningen

Binnen de jaarverslaggevingsregelgeving (BBV) is het mogelijk om een onderhoudsegalisatievoorziening te vormen. Dergelijke voorzieningen zijn bedoeld om de pieken in de jaarlijkse onderhoudskosten op te vangen en te egaliseren door middel van een voorziening. In onze controle ten aanzien van de onderhoudsvoorzieningen constateren we dat een tweetal voorzieningen (voor een deel) niet langer aan de vereisten van het BBV voldoet.

De gemeente Gemert-Bakel kent een egalisatievoorziening voor het beheer van speeltoestellen. Het saldo in de conceptjaarrekening bedroeg € 219.000 en was bedoeld om vervangingsinvesteringen ten aanzien van speeltoestellen te dekken. Vervangingsinvesteringen mogen niet uit onderhoudsfonden worden gedekt, derhalve is deze voorziening vrijgevallen. Wij adviseren het college hier een bestemmingsreserve voor te vormen.

Tevens blijkt uit het in 2013 geactualiseerde beheer- en onderhoudsplan gebouwen dat de gemeente er voor kiest om vanaf 2013 over te gaan tot het activeren van vervangingsinvesteringen. Door het overgaan op deze zogenaamde componentenbenadering wordt een groot deel van de onderhoudskosten geactiveerd en niet langer ten laste van de voorziening gebracht. Uit de actualisatie bij de jaarrekening 2014 volgt dat de voorziening over langere termijn overtoereikend is en kan een deel van de voorziening ter hoogte van € 496.000 vrijvallen.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Tot slot merken wij op dat gezien de financiële positie van de gemeente het college rekening heeft gehouden met de zogenaamde "artikel 12-regeling" waarbij gekozen is om slechts rekening te houden met 75% van de verwachte onderhoudslasten. Het blijft daarom zorg de toereikend van de voorziening periodiek te blijven volgen, waarbij met name de realisatie van de ingeplande bezuinigingsdoelstelling van 25% aandacht behoeft.

Overige controleverschillen

Zoals reeds aangegeven is door de gemeente op basis van onze controle een groot aantal correcties doorgevoerd. Deze correcties zijn voor een groot deel terug te voeren op het feit dat afgelopen jaar een groot aantal personele wijzigingen binnen de financiële functie heeft plaatsgevonden. Hierdoor is er sprake van een verlies van kennis en is er sprake van een beperkt capaciteitsprobleem. Naar aanleiding van onze controle zijn de volgende, belangrijke, correcties doorgevoerd:

- ▶ Uit de controle bleek dat een aantal facturen ontvangen in 2015, welke betrekking hadden op leveringen en diensten geleverd in 2014, nog niet waren verwerkt in de administratie. Dit heeft tot een aanvullende last ter hoogte van € 97.000 geleid.
- ▶ Tijdens onze controle bleek een aantal tussenrekeningen nog niet opgeschoond. Dit heeft geleid tot een aantal correcties, welke per saldo hebben geleid tot een bate van € 365.000.
- ▶ Een vordering aangaande de afrekening met Blink was per abuis als schuld in de plaats van als een vordering verwerkt. Dit heeft geleid tot een aanvullende bate ter hoogte van € 537.000. Dit bedrag is na de doorvoering van de stelselwijziging zoals gemeld op pagina 17 ten gunste van de voorziening afvalstoffen gebracht.

- ▶ Uit de controle van de reserves bleek dat er een dubbele onrechtmatige onttrekking uit de reserve huisvesting onderwijs ter hoogte van € 751.000 was gedaan.
- ▶ De voorziening ten aanzien van de afdekking van de risico's op oninbaarheid van debiteuren bleek naar aanleiding van onze controle ontoereikend en diende met € 62.000 opgehoogd te worden.
- ▶ Ten aanzien van de voorzieningen WW-verplichtingen en wachtgeldverplichtingen bleken de bestaande voorzieningen naar nadere analyse overtoereikend. In totaliteit is een bedrag ter hoogte van € 223.000 vrijgevallen ten gunste van het resultaat.
- ▶ Ontvangen bedragen waren nog niet afgeletterd in de balans. Dit heeft enerzijds tot een bate van € 95.000 geleid. Anderzijds heeft dit geresulteerd tot diverse herrubriceringen voor in totaliteit een bedrag van ruim € 1,0 miljoen.
- ▶ Tot slot zijn er diverse tekstuele en cijfermatige aanpassingen in de toelichting op de jaarrekening doorgevoerd.

De hoeveelheid correcties is zoals gesteld fors en hoger in aantal ten opzichte van voorgaand jaar. Wij vragen het college om de financiële functie te beoordelen en daar waar nodig te versterken.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Financiële positie Golfbaan Stippelberg

De gemeente heeft via erfpacht (ingerichte) gronden ter beschikking gesteld aan de beheersstichting Golfbaan Stippelberg. Daarnaast is een hypotheek verstrekt aan deze stichting voor de financiering van het clubhuis en andere activa. Het geïnvesteerde vermogen bedroeg per 31 december 2013 € 10,3 miljoen (leningen en gemeentelijke activa). Daarnaast was een betalingsregeling getroffen voor € 600.000, waar een verliesvoorziening voor was gevormd. Voorgaand jaar hebben wij u reeds uitgebreid geïnformeerd over de financiële positie van de golfbaan en de daarmee samenhangende risico's.

In juni 2014 heeft de golfbaan zich tot het college gewend om tot een herstructurering te komen. Op 2 oktober 2014 heeft u besloten tot een zevental maatregelen om de jaarlijkse lasten van de golfbaan te verlagen. Daarmee is het acute risico afgenomen, echter het totale risicobedrag is wel fors toegenomen naar € 13,0 miljoen.

De gehele herstructurering heeft in de jaarrekening 2014 de volgende effecten.

Waardering materiële vaste activa

De huidige activa kennen een boekwaarde van € 7,8 miljoen en bestaan enerzijds uit gemeentelijke gronden (€ 4,4 miljoen) en anderzijds uit geactiveerde kosten uit hoofde van de aanleg en inrichting van de golfbaan (€ 3,4 miljoen). De gemeenteraad heeft in 2014 besloten om de kapitaallasten te verlagen en over de aanleg en inrichting van de golfbaan niet langer af te schrijven (over de gronden werd in lijn met de verslaggevingsregels al niet afgeschreven). De belangrijkste motivatie hiervoor is het feit dat de golfbaan een instandhoudingsverplichting heeft van deze activa en daarmee er geen sprake is van een afname van de economische levensduur. Een dergelijke aanpassing is toegestaan binnen de verslaggevingsregels. Wij wijzen de raad er wel op dat dit besluit leidt tot een vaste, eeuwigdurende kapitaallast.

Deze kapitaallast wordt op dit moment afgedekt met een pachtovereenkomst (welke nog niet is geformaliseerd), waarbij de gemeente het renterisico loopt in die zin dat bij een rentestijging over vijf jaar de mogelijke rentestijging ook doorberekend moet kunnen worden aan de golfbaan.

Waardering hypothecaire lening

In het verleden heeft de gemeente een hypothecaire lening aan de golfbaan verstrekt, welke in de jaarrekening 2014 een boekwaarde van € 2,5 miljoen kent. De gemeenteraad heeft besloten om gezien de financiële positie in de herstructurering de aflossingsverplichting voor deze lening vijf jaar op te schorten en de rente voor de komende vijf jaar te verlagen naar 0,8%. De verwachting is dat de golfbaan op basis van de begroting 2015 e.v. in 2019 voldoende in staat is om de jaarlijkse aflossing weer op te kunnen brengen. Derhalve is het college van mening dat er vooralsnog geen sprake is van een duurzame waardevermindering op deze lening. Te meer daar er ook nog sprake is van een hypotheekrecht op de opstallen en de erfpachtgelden. Voor de jaarrekening 2014 kunnen wij instemmen met dit standpunt. Wel merken wij op dat de aanpassing van de leningsvoorwaarden (nog) niet is geformaliseerd door middel van een overeenkomst met de golfbaan.

Wij adviseren het college dit op korte termijn te doen.

Waardering overige lening(en)

In 2014 heeft de gemeenteraad besloten in het kader van de financiële herstructurering van de golfbaan een aantal afspraken met de golfbaan om te zetten in een langlopende vordering. In de jaarrekening 2014 van de gemeente is dan ook een langlopende vordering ter hoogte van € 2,8 miljoen op de golfbaan opgenomen. Deze vordering is ontstaan uit het feit dat in het kader van de totale herfinanciering ook de bestaande betalingsachterstanden (€ 1,0 miljoen) onder worden gebracht in de erfpachtconstructie en deze betaalachterstand daarmee in een periode van 100 jaar met de golfbaan te verrekenen. Voor dit deel is de komende vijf jaar de rente vastgelegd op 0,8%.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Tevens heeft de gemeente in het kader van de renteherzieningen een nieuwe lening bij de BNG afgesloten. Vanwege de herfinanciering is daarvoor een boeterente betaald ter hoogte van € 1,8 miljoen. De gemeente is voornemens om ook dit bedrag door middel van de opname in de erfpachtconstructie de komende 100 jaar met de golfbaan te verrekenen. Ook voor dit deel van de vordering geldt een rentepercentage van 0,8% voor de komende vijf jaar. **Wij merken op dat ook deze afspraken niet zijn geformaliseerd en adviseren het college dit op korte termijn te doen.** Op basis van de begroting 2015 is door de golfbaan aan het college afdoende duidelijk gemaakt dat er afdoende kasstromen zijn om aan de jaarlijkse aflossings- en renteverplichting ten aanzien van dit leningsdeel (€ 49.000) na te komen. Daarmee is volgens het college geen sprake van een duurzame waardevermindering.

Wij kunnen instemmen met het standpunt van het college, echter wijzen u wel op de risico's die in deze waardering zitten. Deze risico's zijn met name gelegen in het renterisico bij een eventuele herfinanciering over vijf jaar. De risico's zijn toegelicht door het college in de paragraaf *weerstandsvormogen en risicobeheersing*. **We adviseren het college om de ingezette en gemaakte afspraken in het kader van het "gemeentelijke toezichtskader" nauw te volgen.**

Verwerking vordering uit hoofde van boeterente

Zoals opgemerkt heeft de gemeente geen formele overeenkomst met de golfbaan over het doorbelasten van de door de gemeente betaalde boeterente. Dit wil dan ook zeggen dat de gemeente juridisch gezien vooralsnog geen recht heeft om de boeterente terug te vorderen bij de golfbaan, daar er geen formele afspraken zijn. Verslaggevingstechnisch is er dan ook pas een vordering na het formaliseren van de afspraak.

Voor de jaarrekening 2014 van de gemeente betekent dit dat de betaalde boeterente opgenomen dient te worden onder de immateriële vaste activa en afschreven moet worden over de looptijd van de nieuwe lening (vijf jaar). De afschrijvingslast over 2014 zou daarmee € 59.000 bedragen. Daar de gemeente zich op het standpunt stelt dat de boeterente wordt verhaald op de golfbaan is dit niet als zodanig verwerkt in de jaarrekening.

Controle op de aanbestedingen

Door het college is over boekjaar 2014 een uitgebreide inkoopanalyse opgesteld. Hiervan is voor de gehele inkoopmassa over 2014 getoetst of voldaan is aan de Europese en interne aanbestedingsrichtlijnen. Deze laatste vloeit voort uit opname van het interne inkoop en aanbestedingsbeleid 2013 in het vastgestelde normenkader.

De totale inkopen van de gemeente Gemert-Bakel over 2014 bedragen € 15,2 miljoen. Wij hebben de uitkomsten van de inkoopanalyse onderzocht. De belangrijkste bevindingen uit hoofde van deze analyse lichten wij hier nader toe.

Wij constateren dat vanuit de inkoopanalyse op de inkopen geen onrechtmatigheden zijn geconstateerd. Ten opzichte van voorgaande jaren constateren wij dan ook een verbetering in de transparantie van de keuzes in het inkoopproces.

Zoals opgenomen in onze managementletter, hebben wij een aantal belangrijke bevindingen geconstateerd rondom het inkoop- en aanbestedingsproces. Wij stellen vast dat het college dit onderkent en voortvarend aan het werk is om de interne beheersing rondom het inkoopproces verder te versterken.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

SiSa

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2014*. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- ▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- ▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage. In bijlage 3 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de *Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector* (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.

Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

In het kader van de jaarrekening 2014 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Het kabinet heeft de WNT-normen voor 2015 verder aangescherpt. Vanaf 1 januari 2015 mogen topinkomens in de (semi)publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris (€ 178.000 inclusief onkosten en pensioenbijdrage) zijn (in plaats van 130%) met inachtneming van overgangsrecht voor bestaande contracten.

Kwaliteit
beheersorganisatie

Kwaliteit beheersorganisatie

Interne beheersmaatregelen

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2014 van de gemeente hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeente, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij steunen voor de meeste processen op uw interne beheersing, hetgeen betekent dat wij minder uitgebreide werkzaamheden per jaareinde behoeven te verrichten.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Positie verbijzonderde interne controle

De positie van de verbijzonderde interne controle is op dit moment een belangrijk onderwerp van gesprek in de gemeentesector. Wij hebben onze bevindingen hieromtrent opgenomen in onze managementletter d.d. 28 januari 2015. Wij hebben de organisatie een aantal aanbevelingen gedaan om de interne controlefunctie beter in te richten. Op korte termijn komt ook de VNG met nadere aanwijzingen ten aanzien van de inrichting van de verbijzonderde interne controle bij gemeenten. Zodra meer bekend is ten aanzien van deze aanwijzingen adviseren wij u met uw accountant in overleg te treden voor de consequenties voor onze controle.

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2014, uitgebracht aan het college op 28 januari 2015, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2014 opgenomen.

In deze managementletter hebben wij aangegeven welke zaken vóór de jaarrekeningcontrole 2014 opgepakt zouden moeten zijn. Hier is door de organisatie invulling aan gegeven. Wij hebben in onze controle geen zaken geconstateerd, welke een prioriteit Hoog hebben en daarmee van belang voor de raad zijn.

Wij hebben geconstateerd dat de voortgang van de aanbevelingen van zowel uw eigen interne controle als de controle door ons als accountant door uw organisatie gevolgd worden.

Financieel afsluitproces

Gezien de genoemde bevindingen in dit accountantsverslag adviseren wij het college om de financiële functie te evalueren en daar waar nodig te versterken. Met name ten aanzien van het financieel afsluitproces adviseren wij u om dit proces duidelijk te beschrijven zodat duidelijk is waar de verantwoordelijkheden liggen en welke werkzaamheden en interne reviews moeten worden uitgevoerd.

Automatisering

In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant ook verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.

Om de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking te borgen, vindt jaarlijks een toetsing plaats op en rondom de IT-systemen. Hiervoor hebben wij de algemene IT beheersmaatregelen getest voor applicaties die van materieel belang zijn voor de jaarrekeningcontrole.

De jaarrekeningcontrole heeft geen materiële tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht. In onze managementletter aan het college hebben we enkele aanbevelingen ten aanzien van de interne controle op de automatisering gedaan.

Rechtmatigheidsbeheer

Rechtmatigheidsbeheer

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2014 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol van de gemeente Gemert-Bakel. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ het rechtmatigheidsbeheer;
- ▶ de naleving van het voorwaarden criterium;
- ▶ de begrotingsrechtmatigheid;
- ▶ de kredieten;
- ▶ mutaties in de reserves;
- ▶ het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- ▶ de niet-financiële beheershandelingen.

Begrotingscriterium

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de *Kadernota Rechtmatigheid*.

De raad autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de raad. Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus zorgt het college er voor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij opneemdereregelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad geautoriseerd worden.

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de raad geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Lastenoverschrijding programma (x € 1.000)	Begrotingsafwijking	Onrecht- matig, telt niet mee	Onrecht- matig, telt wel mee
Programma 1 Algemeen totaal € 15 (0,2%)	Kostenoverschrijdingen grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten en/of passend zijn binnen bestaand beleid.	V	
Programma 2 Mensen totaal € 454 (1,4%)	Kostenoverschrijdingen grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten en/of passend zijn binnen bestaand beleid.	V	

Rechtmatigheidsbeheer

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen bestaand beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma.

Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2014. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de raad geautoriseerde kredieten. Wij constateren geen overschrijdingen op investeringsniveau ten opzichte van de gevoteerde kredieten, welke onze rapporteringstolerantie overstijgen.

Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd.

Bedragen (€ 1.000) / (last)	Begroting na wijziging	Rekening 2014	Afwijking
Dotaties	5.826	6.745	919
Onttrekkingen	4.527	4.835	(308)
Per saldo	1.299	1.910	611

Aan de afwijkingen liggen raadsbesluiten ten grondslag inzake de gehanteerde systematiek. De rechtmatigheid is door ons vastgesteld.

Wet Markt en Overheid

Uw gemeente is vanaf 1 juli 2014 verplicht om aan de Wet Markt en Overheid te voldoen. Deze wet is bedoeld om concurrentievervalsing door de overheid te voorkomen. Uw gemeente heeft hierop geanticipeerd door middel van het uitvoeren van een inventarisatie waarbij mogelijk concurrerende activiteiten in kaart zijn gebracht. Uit deze inventarisatie is gebleken dat voor een aantal economische activiteiten geen doorberekening van de integrale kosten plaatsvindt. Uw raad heeft door middel van een raadsvoorstel bevestigd dat deze activiteiten in het algemeen belang plaatsvinden, waardoor uw gemeente voldoet aan de vereisten van de wet. Wel constateren wij dat dit raadsbesluit niet tijdig (vóór 1 juli 2014) is genomen. In de *kadernota rechtmatigheid* is echter aangegeven dat de accountant dit niet als financiële onrechtmatigheid hoeft te wegen en kan volstaan met een formele opmerking in haar accountantsverslag, welke wij bij deze maken.

Rechtmatigheidsbeheer

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf *Weerstandvermogen en risicobeheersing* van het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maken.

Bijlagen

Onafhankelijkheid en controleproces

Bijlage 1

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de *Verordening inzake Onafhankelijkheid* (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO die we hieronder hebben opgenomen, betreffen:

- ▶ langdurige betrokkenheid;
- ▶ samenloop van dienstverlening;
- ▶ geschenken en giften;

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2013 en kantoorroulatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016. Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2016 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Impact nieuwe regels op relatie gemeente Gemert-Bakel en EY

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van bedreiging van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant en senior manager in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Dit betekent dat een andere accountant van EY de werkzaamheden van de huidige partner overneemt, dit heeft er in 2014 toe geleid dat de werkzaamheden van Marita de Hair door Nicole Silverentand zijn overgenomen. Wij hebben geen mogelijke issues uit hoofde van langdurige betrokkenheid geïdentificeerd.

Wij brengen u tijdig op de hoogte van belangrijke teamwisselingen. Intern beschikken wij over interne overdrachtsprocedures, zodat u geen hinder ondervindt van een teamwisseling.

Samenloop van dienstverlening

Ten aanzien van OOB's is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurance-diensten. Voor niet-OOB's is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurance-dienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurance-dienst niet:

- ▶ subjectief of niet-routinematig is; of
- ▶ een verwerkingswijze in het assurance-object ten gevolge heeft waarvan het assurance-team twijfelt of deze verwerkingswijze passend is; of
- ▶ leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Geschenken en giften

Zoals met u is overeengekomen, informeren wij u hierbij over de door ons ontvangen respectievelijk verstrekte geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100.

Bevestiging

Wij hebben alle aspecten geanalyseerd die onze onafhankelijkheid gedurende het jaar zouden kunnen bedreigen. Daar waar onafhankelijkheidsregels dit vereisen, hebben wij aanvullende waarborgen ingevoerd. Wij kunnen u bevestigen dat zowel als organisatie en als controleteam onafhankelijk zijn van de gemeente Gemert-Bakel.

Onafhankelijkheid en controleproces

Bijlage 1

Verantwoordelijkheid

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2014 van de gemeente Gemert-Bakel gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de *Gemeentewet*.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Bado en het door de raad vastgestelde controleprotocol.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Controleaanpak en -uitvoering

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel

te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeente.

In hoofdstuk *Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle* hebben wij u inzicht gegeven in de significante risico's, onze controleaanpak en bevindingen ten aanzien van de jaarrekeningcontrole.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management en de raad over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2014 onderkend:

- ▶ waardering grondexploitaties;
- ▶ waardering van vastgoed;
- ▶ waardering overige activa en de leningen aan de Golfbaan in het bijzonder;
- ▶ schattingen en toelichtingen in de jaarrekening, waaronder de voorzieningen;
- ▶ rechtmatigheid, met name ook rondom aanbestedingen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid en controleproces

Bijlage 1

De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

De goedkeuringstolerantie hebben wij opgenomen in ons dienstverleningsplan. Dit dienstverleningsplan inclusief het door het college van burgemeester en wethouders opgestelde normenkader is door de raad vastgesteld in de vergadering van 21 november 2013.

Op grond van de jaarrekening 2014 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 669.000 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 2.007.000 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad bepaald op € 50.000.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Frauderisico's

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat (*Standaard 240 De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten*). Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Onafhankelijkheid en controleproces

Bijlage 1

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens *Standaard 240* vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het college, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij het college als bij de gemeenteraad. Het is van belang dat het college, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Naleving wet- en regelgeving

Wij informeren de gemeenteraad over fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben.

Overzicht controleverschillen

Bijlage 2

Controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de *Bevestiging bij de jaarrekening* gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten van per saldo € 59.000 en onzekerheden ter hoogte van € 0 zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 669.000 en € 2.007.000.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:

- ▶ het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- ▶ het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- ▶ het effect op significante toelichtingen, individuele items, sub totaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Ongecorrigeerde verschillen		
Post/omschrijving van de toelichting	€	Referentie in dit verslag
Afschrijving boeterente vanwege ontbreken leningovereenkomst Golfbaan	59.000 nadelig	Zie pagina 24

Overzicht controleverschillen

Controleverschillen

Tijdens onze controle inventariseren wij verschillen tussen enerzijds bedragen, classificaties, presentatie en toelichting van jaarrekeningposten die de gemeente heeft opgenomen of gerapporteerd en anderzijds bedragen, classificaties, presentatie of toelichting zoals die naar onze mening in overeenstemming met het *BBV* dienen te worden opgenomen of gerapporteerd.

Onderstaand is een overzicht van de materiële verschillen opgenomen, die zijn geconstateerd tijdens onze controle en welke zijn aangepast door het college. Wij hebben geëvalueerd in hoeverre onderstaande verschillen voortkomen uit een tekortkoming in de interne beheersing. Tevens is een overzicht opgenomen van de onjuistheden die wij tot aan de datum van dit verslag hebben gesignaleerd en niet door de gemeente zijn gecorrigeerd.

Gecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving verschil	€ N = Nadelig V = Voordelig	Effect van deze constatering op de interne beheersing	Referentie in dit verslag
Herrubricering reserve afvalstoffen	1.327.000	Wij hebben uit hoofde van onze controle diverse posten geïdentificeerd, welke niet juist in de jaarrekening waren verwerkt. Deze posten zijn in de definitieve jaarrekening aangepast en op de juiste wijze verwerkt. De oorzaak van de correcties zijn met name gelegen in het feit dat gezien de personele wisselingen er een achterstand in kennis en overdracht bestaat.	Pagina 15
Diverse correcties grondbedrijf	758.000 N		Pagina 20/21
Vrijval onderhoudsvoorzieningen speeltoestellen en gebouwen	715.000 V		Pagina 22
Onvolledige verplichting kosten 2014 (facturen ontvangen in 2015)	97.000 N		Pagina 23
Vrijval analyse tussenrekeningen	365.000 V		Pagina 23

Overzicht controleverschillen

Gecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving verschil	€ N = Nadelig V = Voordelig	Effect van deze constatering op de interne beheersing	Referentie in dit verslag
Onjuiste verwerking afrekening Blink	537.000 V	Wij hebben uit hoofde van onze controle diverse posten geïdentificeerd, welke niet juist in de jaarrekening waren verwerkt. Deze posten zijn in de definitieve jaarrekening aangepast en op de juiste wijze verwerkt. De oorzaak van de correcties zijn met name gelegen in het feit dat gezien de personele wisselingen er een achterstand in kennis en overdracht bestaat.	Pagina 23
Dubbele onttrekking reserve huisvesting onderwijs	751.000 N		Pagina 23
Ontoereikendheid voorziening incurante debiteuren	62.000 N		Pagina 23
Overtoereikendheid voorziening WW en wachtgeld	223.000 V		Pagina 23
Aflettering bankontvangsten	1.118.000, waarvan 95.000 V		Pagina 23

SiSa-bijlage

Bijlage 3

Het is volgens de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2014* voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2014	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015	0	0	n.v.t.
G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) gemeente 2014	0	0	n.v.t.
G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) totaal 2013	0	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB_totaal 2014	0	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2014	0	0	n.v.t.
G5	Wet Participatiebudget (WPB)_gemeente 2014	0	0	n.v.t.